

UDK: 811.163.42:81'373:81'24
Izvorni znanstveni rad
Prihvaćen za tisak: 20. prosinca 2012.

Ana Grgić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
anargric@ffzg.hr

Sanda Lucija Udier
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
sanda-lucija.udier@zg.t-com.hr

Pravopisna kompetencija na razini B1 u hrvatskome kao inome jeziku

U hrvatskome se jeziku općenito o rijetko kojoj temi toliko piše i govori kao o pravopisu, međutim kada je riječ o pravopisu u hrvatskome kao inome jeziku, može se reći da je ta tema još uvijek rijetko spominjana i slabo istražena. Pravopisna ili ortografska kompetencija označava znanja i vještine percepcije i produkcije simbola koji tvore pisane tekstove na nekome jeziku. Ta se kompetencija smatra sastavnim dijelom jezične kompetencije. Jezična je, pak, kompetencija nužna za stjecanje komunikacijske kompetencije koja je glavni cilj nastave inoga jezika. ZEROJ u svojim opisnicima pravopisne kompetencije iznosi odrednicu da govornik na razini B1 može proizvesti vezani tekst koji je obično posve razumljiv, a pravopis, interpunkcija i raspored teksta dovoljno su korektni da se tekst uglavnom može lako pratiti (ZEROJ 2005: 121). Takvo je općenito određenje potrebno razraditi i specificirati kako bi se dobila prava slika o pravopisnoj kompetenciji govornika H1J-a na razini B1, a pretpostavljenu pravopisnu kompetenciju govornika HJ2 na razini B1 potrebno je dodatno provjeriti. Zbog toga je provedeno istraživanje o ovladanosti pravopisom govornika HJ2 na razini B1. Istraživanje se provodilo analizom dviju vrsta studentskih radova (diktata i vođene pisane produkcije) te upitnika. Rezultati su pokazali da su govornici na razini B1 sposobni ispravno zapisati gotovo sve riječi i rečenice hrvatskoga jezika koje čuju te da usvojenost pravopisa često ovisi o usvojenosti leksika. U radu se iznose i drugi rezultati istraživanja vezani uz pravopis, a posebna je pozornost posvećena pisanju leksema s grafemima č i ć.

0. Hrvatska pravopisna situacija i hrvatski kao ini jezik

Na ovladavanje inim jezikom općenito, pa tako i na ovladavanje hrvatskim kao inim i njegovim pravopisom, utječu dvije glavne silnice: prva je poučavanje, a druga je sociolingvistička situacija u zemlji u kojoj se taj jezik govori, odnosno usvaja i uči. Samorazumljivo je da ovladanost ovisi o poučavanju, a činjenica je da i sociolingvistički čimbenici uvelike utječu na ovladanost pojedinim segmentima jezika zbog toga što se jezik niti može niti treba poučavati ili učiti izolirano od društva u kojemu funkcionira kao glavno sredstvo sporazumijevanja. Sociolingvistički su utjecaji na poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika stručno pomalo zapostavljeni te rjeđe spominjani i analizirani u glotodidaktičkoj literaturi.

Kada se sociolingvističke činjenice pokušaju obuhvatiti, sagledati, analizirati i sistematizirati, odmah postane očigledno da ih je moguće podijeliti na one univerzalne i na one specifične samo za jedno konkretno društvo i jezik. Univerzalne su suvremene društvenojezične pojave karakteristične ne samo za Hrvatsku, nego i za sve ostale zemlje sa sociolingvističkom situacijom sličnom hrvatskoj. One su uzrokovane prije svega globalizacijom jezika i kulture. Jezična je globalizacija najčešće navođena kao uzrok drastičnoga opadanja razine opće pismenosti u društvu, stvaranja takozvane internetske nepismenosti koja se očituje u djelomičnu gubljenje ili čak nepostojanju velikoga početnog slova na mjestima gdje bi ga se po pravopisu trebalo pisati, kao i zareza, točaka i ostalih interpunkcijskih i rečeničnih znakova te u gubljenje ili nestanku dijakritičkih znakova (Opačić 2006, Hudeček i Mihaljević 2009, Udier 2011). Globalizacijskih je utjecaja na jezik mnogo, a na ovome su mjestu spomenuti samo oni pravopisni. Snažno djeluje i anglizacija hrvatskoga jezika koja je, osim na leksičkoj, svakako najprepoznatljivija na pravopisnoj razini (Cvikić 2009: 95). Dakako, takva situacija može demotivirati neizvorne govornike za učenje pravopisa i otežava njegovo poučavanje i usvajanje.

Osim univerzalnih svjetskih kretanja i pojava postoje i specifičnosti hrvatske pravopisne situacije, prije svega supostojanje najmanje pet relevantnih pravopisa hrvatskoga jezika (*Hrvatski pravopis* S. Babića, B. Finke i M. Moguša koji je izašao u mnogo izdanja, a najvažnije je ono iz 1997. godine jer je hrvatsko Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta to izdanje bilo preporučilo za uporabu u školama, *Hrvatski školski pravopis* S. Babića, S. Ham i M. Moguša iz 2005., *Pravopis hrvatskoga jezika* V. Anića i J. Silića iz 2001., *Hrvatski pravopis* L. Baudrine, I. Markovića i K. Mićanovića iz 2007. i *Hrvatski pravopis* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje koji je objavljen 2013. godine), od kojih ni jedan nije službeno propisan za cjelovitu uporabu u Republici Hrvatskoj niti dosljedno proveden u ukupnosti tekstova standardnoga hrvatskoga jezika. Takva situacija stvara pravopisni kaos koji

šteti svim ljudima koji se služe hrvatskim jezikom jer ih čini nesigurnima kako zapravo treba pisati, a nastavnike hrvatskoga kao inoga jezika dovodi u nezavidnu situaciju kada tako nekoherentnu pravopisnu situaciju trebaju prezentirati učenicima na koherentan i logičan način. Hrvatski je javni jezik u različitim izvornim tekstovima različitih izdavačkih ili medijskih kuća, ustanova ili služba lektoriran na vrlo različite načine, korištenjem različitih pravopisnih priručnika ili kombinacijom nekoliko njih. A još veći problem predstavljaju tekstovi namijenjeni javnosti koji uopće nisu lektorirani i koji pokazuju nezavidno nisku razinu opće pismenosti. Osim spomenutih problema treba spomenuti i golem raskorak između teorije koju obuhvaćaju i predstavljaju pravopisni priručnici i svakodnevne pravopisne prakse. Često je slučaj da učenici hrvatskoga kao inoga jezika na nastavi uče jedno, a u svakodnevnome životu u Hrvatskoj stalno susreću drugo. Budući da učenici i studenti relativno lako nauče ono što često čuju i vide, događa se da vrlo brzo usvoje pisanje koje je pravopisno netočno. Cijela upravo opisana pravopisna situacija vrlo nepovoljno djeluje na ovladanost pravopisom hrvatskoga kao inoga jezika (Udier 2013).

Kad je riječ o poučavanju pravopisa u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika, treba spomenuti još nekolicinu specifičnosti koje su karakteristične baš za tu nastavu i koje je čine možda još i složenijom od nastave pravopisa za izvorne govornike. To su prije svega prijenosna odstupanja iz prvoga jezika učenika hrvatskoga kao inoga jezika. Oni su skloni prenositi u hrvatski jezik pravopisne modele iz svojega prvog jezika te uglavnom pišu zarez i veliko slovo ondje gdje se oni pišu u njihovu prvom jeziku. I to bi se moglo oprijemiti tisućama primjera jer vrsta prijenosnih odstupanja ima koliko i prvih jezika učenika i studenata koji hrvatski uče kao ini. Na primjer, učenici i studenti hrvatskoga kao inoga jezika vrlo često pišu zarez ispred veznika u zavisno složenim rečenicama u kojima nema inverzije (kao u njemačkome, poljskome, ruskome. . .) ili pišu velikim slovom odnosno pridjeve koji završavaju nastavcima *-ski*, *-čki*, *-ški* i *-čki* jer se prema pravopisima velikoga broja jezika takvi odnosni pridjevi pišu velikim početnim slovom (Udier 2013).

Strancima koji uče hrvatski kao ini jezik poteškoće može predstavljati i nepostojanje potrebnoga izvanjezičnog znanja o hrvatskoj kulturi, društvu, geografiji i sličnim stručnim područjima o kojemu ponekad ovisi razumijevanje i poznavanje pravopisa. Oni će teže nego Hrvati prepoznati o kakvome je geografskome nazivu riječ (je li, na primjer, Zeleni Vrh ime sela ili ime planinskoga vrha ili je riječ o bilo kakvu vrhu zelene boje) te ga prema tome znati pravopisno točno napisati. Neizvornim je govornicima teže usvojiti razlike u značenju koje nastaju različitim pravopisnim intervencijama u pisanju istih ili sličnih riječi i spojeva riječi (Udier 2013).

Na temelju uvida u udžbenike hrvatskoga kao inoga jezika koji su u uporabi u suvremenoj nastavi za razinu B1 i razine niže od nje (Čilaš-Mikulić,

Gulešić Machata, Pasini i Udier 2006, Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier 2008, Kosovac i Lukić 2008, Barešić 2010, Čilaš Mikulić, Gulešić Machata i Udier 2011) može se zaključiti da je pravopis prilično zapostavljen u poučavanju hrvatskoga kao inoga jezika. Pravopisne teme, naime, nisu posebno obrađivane u tim udžbenicima koji su, kad je o stjecanju jezične kompetencije riječ, više orijentirani na usvajanje ustroja jezika i leksika radi ostvarenja određenih komunikacijskih potreba. Pretpostavlja se da je pravopis donekle zapostavljen u nastavi i zbog relativno skromne satnice hrvatskoga kao inoga jezika kojom raspolaže najveći broj tečajeva na kojima se uči hrvatski jezik. Premda bi se na temelju svega rečenoga moglo zaključiti da su učenici hrvatskoga kao inoga jezika slabo motivirani za učenje pravopisa, istraživanje provedeno na 45 polaznika semestralne nastave Croaticuma koji vladaju hrvatskim jezikom na razini B1 prema ZEROJ-u pokazalo je da čak 96% njih smatra da je važno dobro naučiti hrvatski pravopis. Bez obzira na to što je satnica za učenje hrvatskoga kao inoga jezika na većini tečajeva premala da bi poučavanje moglo sadržavati sve što je važno za učenje i usvajanje hrvatskoga, čak 71% ispitanika smatra da na nastavi dovoljno uči o pravopisu, što znači da nastavnici hrvatskoga kao inoga jezika polažu važnost na poučavanje pravopisa puno više nego što je to predviđeno u postojećim udžbenicima te da pripremaju dodatne nastavne materijale s tom svrhom. Studenti nisu zadovoljni vlastitom pravopisnom razinom jer samo 58% njih smatra da dobro poznaje hrvatski pravopis, a 69% ispitanika tvrdi da se koristi pravopisnim priručnicima kada samostalno piše tekst na hrvatskome jeziku, što također pokazuje razvijenu svijest o važnosti pravopisa i motiviranost za njegovo učenje i usvajanje.

1. Pravopisna kompetencija prema ZEROJ-u

Pravopisna, odnosno ortografska kompetencija označava znanja i vještine primanja i proizvodnje slovnih znakova koji tvore riječi u pisanim tekstovima. Uglavnom se odnosi na grafiju, dakle na oblik i veličinu slova, ispravno pisanje riječi (uključujući općeprihvaćene i česte kratice), rečenica i tekstova, interpunkciju i njezino pravilno korištenje, tipografske konvencije i uobičajene logograme (ZEROJ 2005: 120). Kad je pravopis posrijedi, ZEROJ predviđa da govornici na razini A1 mogu prepisivati poznate riječi i kratke fraze, npr. jednostavne znakove ili upute, nazive svakodnevnih predmeta, nazive trgovina i određen broj uobičajenih fraza te da mogu napisati svoju adresu, nacionalnost i druge osobne podatke. Govornici na razini A2 mogu prepisivati kratke rečenice o svakodnevnim temama — npr. upute kako nekamo stići. Mogu, fonetski prilično točno (premda ne i pravopisno ispravno), napisati kratke riječi koje pripadaju njihovoj usmenome vokabularu. U odnosu na dvije najniže razine vidljiv je stanovit napredak u pravopisnoj kom-

petenciji govornika na razini B1 koji mogu proizvesti vezani tekst koji je obično posve razumljiv. Pravopis, interpunkcija i raspored teksta dovoljno su korektni tako da se uglavnom mogu lako pratiti. Govornici na razini B2 mogu proizvesti jasne i razumljive vezane tekstove standardnoga rasporeda teksta s ispravnom podjelom na odlomke. Pravopis i interpunkcija prilično su dobri, ali se može osjećati utjecaj materinskoga jezika. Govornici na razini C1 vladaju rasporedom teksta, podjelom na odlomke i interpunkcijom koja je dosljedna i služi svrsi. Pravopis je ispravan, osim poneke slučajne pogreške, a na razini C2 više nema pravopisnih pogrešaka u pisanju (ZEROJ 2005: 121).

Kao što je vidljivo iz citiranih ulomaka, opis pravopisne kompetencije po razinama koji donosi ZEROJ prilično je općenit i štur, što je razumljivo i prihvatljivo s obzirom na to da je riječ o zajedničkom referentnom okviru čiji se sadržaj za svaki pojedini jezik treba posebno istražiti, razraditi i precizno opisati. Glotodidaktičari koji se bave hrvatskim kao inim jezikom itekako su svjesni potrebe da naprave opis svih referentnih razina za hrvatski jezik, a taj je posao započet opisom razine B1. Posao na opisu referentne razine B1 za hrvatski jezik započet je u sklopu projekta *Metodologija i izrada udžbenika i testiranja za hrvatski kao drugi i strani jezik* profesora Ive Pranjkovića. U sklopu priručnika *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1* opisana je i pravopisna kompetencija na toj razini prema zaključcima ovoga istraživanja.

2. Pretpostavke o pravopisnoj kompetenciji na razini B1

Govornici na razini B1 raspolažu vrlo ograničenim mogućnostima kada pišu na hrvatskome jeziku. Sposobni su pravilno zapisati gotovo sve riječi i rečenice hrvatskoga jezika koje čuju, a kada samostalno pišu, sposobni su proizvesti jednostavan vezani tekst s poznatom temom koji je u velikoj mjeri razumljiv i pravopisno točan. Pravopis, interpunkcija i raspored ulomaka u tekstu točni su toliko da se tekst uglavnom može razumjeti bez poteškoća. Ovladanost pravopisnom razinom ovisna je o ovladanosti leksičkom razinom jezika, što znači da su govornici na razini B1 samostalno sposobni pravilno napisati one riječi i izraze koji pripadaju njima poznatu leksiku. Pretpostavlja se da je govornik na razini B1 sposoban primiti i proizvesti segmente hrvatskoga pravopisa navedene u nastavku teksta, a da ostale dijelove pravopisa nisu usvojili.

2.1. Hrvatsko latinično pismo

Govornik na razini B1 poznaje rukopisnu i tiskanu inačicu hrvatske latinice. Sposoban je točno zabilježiti sve glasove, riječi i rečenice hrvatskoga jezika

koje čuje, uz mogućnost pogrešaka kod pisanja riječi u kojima je došlo do glasovnih promjena na granici morfema.

2.2. Pravilno pisanje riječi i rečenica

Govornik na razini B1 sposoban je pravopisno točno napisati većinu leksičkih jedinica kojima je ovladao i većinu rečenica koje je sposoban samostalno proizvesti. Razlikuje foneme *č*, *ć*, *dž* i *đ* u onim riječima kojima je ovladao, ali ne poznaje pravila o njihovoj distribuciji. Razlikuje skupove fonema *ije*, *je* i *e* u onim riječima kojima je ovladao, ali ne poznaje pravila o njihovoj distribuciji. Zna točno napisati riječi koje sadrže glasovne promjene koje nastaju u kontaktima fonema ukoliko je te riječi prije usvojio, ali ne poznaje pravopisna pravila o glasovnim promjenama. Zna koje se od riječi kojima je ovladao pišu sastavljeno a koje rastavljeno, ali ne poznaje pravopisna pravila o sastavljenome i rastavljenome pisanju riječi.

2.3. Interpunkcijski i pravopisni znakovi

Govornik na razini B1 zna prikladno završiti rečenicu točkom, upitnikom ili usklikom u ovisnosti o tome o kakvoj je rečenici riječ. Uz stanovitu mogućnost pogreške sposoban je pravilno pisati zarez kod nabiranja te iza riječi ili sintagme u vokativu i glagola u imperativu. Također zna da se upravni govor obilježava navodnicima, a manje važni, umetnuti i dodani dijelovi teksta zagradama. Pozna je i uobičajene logograme (&\$@) te najčešće tipografske konvencije (kurziv i masna slova).

2.4. Veliko i malo početno slovo

Govornik na razini B1 zna da rečenica započinje velikim početnim slovom. Umije pisati velikim početnim slovom sve članove osobnih imena, prezimena i nadimaka te sve članove imena država, gradova i sela. Uz određenu mogućnost pogreške zna da se ostali geografski nazivi pišu tako da se velikim početnim slovom napiše prvi član, a od ostalih članova samo oni koji su i sami vlastita imena. Za razlikovanje geografskih naziva kojima se svi članovi pišu velikim početnim slovom od onih kojima se velikim slovom piše samo prvi član potrebno je imati i izvanjezično, a ne samo jezično znanje. Zbog toga, osim zbog nepotpune ovladanosti pravopisnim pravilima o pisanju velikoga i maloga slova, neizvornim se govornicima koji vladaju hrvatskim jezikom na razini B1 događaju pogreške. Govornik na razini B1 zna pravopisno točno pisati posvojne pridjeve koji završavaju nastavcima *-ov*, *-ev* i *-in* velikim početnim slovom i odnosne pridjeve koji završavaju nastavcima *-ski*, *-ški* i *-čki* malim početnim slovom uz stanovitu mogućnost pogreške, kao i zamjenice iz poštovanja *Vi* i *Vaš* i sve njihove oblike.

2.5. Kratice

Govornici na razini B1 sposobni su primiti i proizvesti najčešće jednostavne (*g., st., str., engl., fr., njem., gđa., gosp., npr., tzv., i dr., i sl., itd., tj.*) i složene kratice (RH, EU, SAD, MUP, PDV, HAZU, BiH, INA, SMS, NATO, OIB, AIDS) u hrvatskome jeziku.

3. Ispitivanje pravopisne kompetencije na razini B1

Budući da je kod svakoga određivanja i opisa razine uvijek riječ o takozvanoj ispravno shvaćenoj arbitrarnosti (Beacco et al. 2011: 118), pretpostavljene tvrdnje kojima se opisuje pravopisna kompetencija na razini B1 potrebno je empirijski provjeriti kako bi se moglo sa sigurnošću utvrditi jesu li točne. Zbog toga je provedeno istraživanje. Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju polaznici su *Croatiuma — Centra za hrvatski kao drugi i strani jezik*. Izvorni su govornici različitih jezika, a u hrvatskome su jeziku ovladali razinom B1 prema ZEROJ-u. Istraživanje se sastojalo od triju dijelova, tj. analiza pravopisne kompetencije na razini B1 provedena je na trima različitim korpusima.

Prvi je dio istraživanja bio pisanje i analiza diktata. Diktat je sastavljen tako da se analizom njegovih realizacija moglo utvrditi kakva je opća ovladanost grafijom i svim grafemima hrvatskoga jezika, mogu li govornici na toj razini pravopisno točno zapisati i većinu leksičkih jedinica kojima nisu ovladali ili samo većinu onih kojima su ovladali, poznaju li govornici na razini B1 osnovna pravila o pisanju velikoga slova, poznaju li pravila o interpunkciji, pravila o pisanju kratica (npr. SAD ili DVD), pravila o pisanju skupova *ije* i *je* u poznatim riječima i slično.

Drugi dio istraživanja proveden je pomoću upitnika. U upitniku su ispitanici dali svoje osnovne demografske podatke (zemlja iz koje dolaze i njihov prvi jezik), a zatim svoje mišljenje o važnosti učenja pravopisnih pravila, o svojem poznavanju pravopisnih pravila, o zastupljenosti pravopisa u nastavi hrvatskoga jezika te podatke o korištenju pravopisnim priručnicima prilikom pisanja. U drugom se dijelu upitnika ispitala ispravnost pisanja grafema *č* i *ć*. U upitniku su bile zastupljene dvije skupine leksema. Prvu su skupinu činile vrlo frekventne riječi hrvatskoga jezika. Odabrane su među prvih 2000 riječi prema *Hrvatskome čestotnome rječniku* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999). Riječi s grafemima *č* i *ć* koje su bile zastupljene u upitniku jesu sljedeće: *čovjek, riječ, oči, čekati, značiti, različit, čist, turistički, četiri, liječnik, čaša, točka, dječak, pričati, čast, večer, jučer, čim, zaključiti, rečenica* te *ću, moći, osjećaj, drveće, već, piće, plaćati, svijeća, odgovarajući, doći, tisuća, noć, treći, voće, moć, pomoć, proljeće, stoljeće, sljedeći, vruć*. Sve te riječi uključene su u *Popis riječi* priručnika *Hrvatski B1*. Drugu su skupinu

činile riječi čija je pojavnost u milijunskome korpusu manja od deset, a to su riječi: *začin, četkica, momčad, svećenstvo, ispraćaj, ograničavati, obličje, nećak, ćudoredan, četica, kovrčica, izleći se, sličica, uskraćivati, skončati, sušičav, žučljiv, žmirečke, stlačivanje, zločest*. Iako su vrlo rijetke, za riječi: *začin, momčad, nećak, sličica, zločest, četkica* očekivana je veća točnost jer su ih govornici na razini B1 usvojili na leksičkoj razini.

Treći je dio istraživanja bila analiza pisane proizvodnje. Namjera je bila provjeriti pretpostavku da govornici, kada pišu samostalno, ne prave puno pogrešaka u pravopisu jer pišući koriste samo one lekseme kojima već aktivno vladaju. Diktat su pisala 23 ispitanika, upitnik je riješilo 45 ispitanika, a ukupno je pregledano više od 50 pisanih radova.

4. Rezultati i rasprava

Učenici i lektori uglavnom se slažu u mišljenju da pisanje i(li) zapisivanje u hrvatskome nije tako teško kao u nekim drugim jezicima. Razlog tomu relativno je brzo razvijanje takozvane fonološke svjesnosti (engl. *phonological awareness*), tj. fonološko-grafemske svjesnosti (engl. *phonological-graphical awareness*) u hrvatskome jeziku. Jezična svjesnost ili osviještenost definira se kao eksplicitno znanje o jeziku ili kao svjesna percepcija u učenju jezika, poučavanju jezika te u njegovoj upotrebi. To je dobro znanje o jeziku i svijest o tome kako neki jezik funkcionira te kako ljudi uče jezike. Ta se svjesnost odnosi na znanje o fonemima, tj. na znanje o korespondenciji između fonema i grafema nekoga jezika (Zorman 2011: 123–124). Razlog za relativno “lako” pisanje leži u činjenici da svaki hrvatski grafem načelno odgovara jednomu fonemu pa učenici hrvatskoga kao inoga jezika mogu zapisati većinu onoga što čuju, čak i ako neke riječi i ne razumiju. U nekim drugim jezicima nije tako lako razviti fonološko-grafemsku svjesnost. Moguće je da se jedan fonem predstavlja različitim grafemima (npr. u engleskome fonem /i/ može biti reprezentiran grafemima EE, EA, Y: *green, team, happy*; slično, u talijanskom fonem /k/ može biti predstavljen grafemima C, CH, Q ili CQ: *cane, chiave, quando, acqua* (v. Zorman 2011). Ipak, nije moguće dobro zapisati sve što se čuje, a pogreške pri pisanju u inome jeziku moguće je pripisati nedostatnome poznavanju pravopisnih konvencija hrvatskoga jezika, neadekvatnome prijenosu iz prvoga jezika i(li) neadekvatnoj slušnoj percepciji. Naime, govornici različitih jezika imaju svoje sustave pogrešaka. Sustav pogrešaka smatra se posljedicom interferencije između dvaju fonetskih sustava — sustava prvoga i sustava inoga jezika. O sustavima pogrešaka najčešće se govori kada je riječ o izgovoru, no on nije nevažan ni kada je riječ o pravopisnoj kompetenciji u hrvatskome kao inome jeziku. U stvarnosti su svi ti uzroci najčešće usko povezani i isprepleteni.

4.1. Rezultati diktata

Analiza diktata potvrdila je opću ovladanost grafijom kod ispitanika na razini B1. Ispitanici su mogli zapisati većinu riječi koju su čuli, no odstupali su u pisanju grafema u slučajevima u kojima ni foneme ne razlikuju dobro i to najčešće u riječima koje im otprije nisu bile poznate (npr. *kušni* umjesto *kušnji*, *snanja* umjesto *znanja*, *reaktijama* umjesto *reakcijama*, *oduževljen* umjesto *oduševljen*). Uzrok pojedinih pogrešno napisanih riječi moguće je potražiti i u nedovoljnom poznavanju gramatičkih pravila (npr. *niz kvartovski misterija vezani* umjesto *niz kvartovskih misterija vezanih*). Ispitanici su uglavnom znali gdje su granice među riječima, osim u rijetkim slučajevima kada nisu poznavali određene riječi (npr. *Vuk s motnjak*, *Vuk sa motnjak*, *Vuk samo tnjak*, *Tu je icar*, *bez rezervno*).

Govornici kojima je hrvatski materinski jezik nerijetko imaju poteškoća sa zapisivanjem riječi koje sadrže grafeme *č* i *ć* te *dž* i *đ*. O pisanju leksema s grafemima *č* i *ć* raspravljat će se više u nastavku rada. Ispitanici su česte riječi s fonemima *č* (*pročitati*, *dječji*, *zagrebački*, *obično*), *ć* (*najveća*, *kuće*, *neće*) i *đ* (*svida*) točno zapisali u visokim postocima (*č* je točno napisalo 81%, *ć* 72%, a *đ* 92% ispitanika), no s riječi *tinejdžer* gotovo je polovica ispitanika imala problema. Nekoliko je ispitanika tu riječ napisalo prema engleskome *teenager*, više ih je grafem *dž* zamijenilo grafemom *đ*, a nekoliko ispitanika pisalo je *tinejdžer* pokazujući tako da ne znaju kako se piše najrjeđi hrvatski fonem/grafem (v. Gazdić Alerić et al. 2010). Slično je bilo i s “problematičnim” zapisivanjem refleksa jata. Ispitanici su uglavnom znali točno (*-ije* 72%, *-je* 77%) zapisati poznate riječi s *-ije* (*snijeg*, *dijete*, *donijeti*) te poznate riječi s *-je* (*mjesto*, *djeca*).

Nakon ovladavanja grafijom, učenici (u materinskome i u inome jeziku) uče pravila o pisanju velikoga i maloga početnoga slova. Poznavanje tih pravila jedno je od temeljnih znanja dobrog pisanja. U istraživanju se diktatom, između ostaloga, željelo provjeriti u kojoj su mjeri neizvorni govornici na razini B1 ovladali pisanjem velikoga početnoga slova u različitim slučajevima. Svi su ispitanici znali da se na početku rečenice piše veliko početno slovo. Osim toga, u diktatu su se pojavljivala različita osobna imena i prezimena te nadimci (npr. *Ratko Milić Koko*, *Daniel Kušan*, *Harry Potter*, *Car*) pri čemu su ispitanici pokazali da znaju pravila o pisanju velikoga slova u imenima u vrlo visokom postotku (84%). Zanimljivo je da su ispitanici vrlo često pisali njima potpuno nepoznatu riječ *lihvar* velikim početnim slovom (*Lihvara Vinceka*) misleći da je riječ o imenu i prezimenu lika iz knjige. Također, ispitanici su bili sigurni da se početno slovo u imenima gradova i zemalja piše velikim početnim slovom pa su riječi *Zagreb* i *Hrvatska* uvijek bile točno napisane. Međutim, samo je 21% ispitanika napisalo točno ime naseljenoga mjesta (sela) *Zeleni Vrh*. Pri pisanju imena novina, knjiga i fil-

mova (npr. *Vlak u snijegu*, *Vuk samotnjak*, *Jutarnji list*) ispitanici također nisu postigli znatno bolji rezultat (tražena imena samo je 37% ispitanika točno napisalo). Slično je bilo i s imenima blagdana (*Božić*, *Badnjak*, *Sveta tri kralja*) koja je točno napisalo 52% ispitanika. Jedna od poteškoća u tim primjerima svakako je nepostojanje potrebnoga izvanjezičnoga znanja, dakle znanja o hrvatskoj kulturi, društvu, geografiji i sličnim stručnim područjima, o kojem ponekad ovisi razumijevanje i poznavanje pravopisa. Bez poznavanja se kulture i društva ne može u potpunosti ovladati nekim jezikom pa je u tim i sličnim slučajevima važno kod učenika razvijati kulturnu i sociolingvističku kompetenciju koje će im onda pomoći da znaju razloge za pisanje velikoga početnoga slova u pojedinim riječima i nazivima.

U ovladavanju inim jezikom, znanja i kompetencije koje su već razvijene u prvome ili prije usvajanim jezicima mogu pozitivno ili negativno utjecati na razvoj znanja i kompetencija u novome jeziku. Ispostavilo se da je pisanje odnosnih pridjeva (npr. *holivudski*, *zagrebački*) jedan od slučajeva u kojem negativni jezični prijenos izrazito dolazi do izražaja jer su u tome segmentu postignuti najlošiji rezultati (11% točnih odgovora). Ispitanici su ih pisali velikim početnim slovom najvjerojatnije zato što se oni tako pišu u engleskome ili u nekim drugim stranim jezicima (bilo bi zanimljivo provjeriti kako bi iste riječi zapisali izvorni govornici). Posvojni pridjevi na *-ov/-ev*, *-in* (npr. *Kokov*, *Maričin*) u 64% slučajeva napisani su točno. Složene kratice SAD i DVD točno je zapisalo 70% ispitanika. Svi su ispitanici znali da se na kraju izjavne rečenice (jednostavne ili složene, jesne ili niječne) piše točka, a 84% ih je na kraju upitne rečenice napisalo upitnik. Sa zarezom, kao najčešćim znakom nerečenične granice, bilo je nešto više poteškoća. Dijelove rečenice koji se nižu zarezom odvojilo je tek 50% ispitanika, a zarez ispred suprotnih veznika pisalo je samo njih 22%.

4.2. Rezultati upitnika

Fonemi / grafemi *č* i *ć* vrlo su rijetki u hrvatskim riječima, a broj odstupanja u izgovoru i pisanju tih grafema / fonema obrnuto je proporcionalan njihovoj čestotnosti (Gazdić Alerić et al. 2010). Analiza rezultata upitnika pokazala je da ispitanici uglavnom znaju napisati česte riječi s grafemima *č* i *ć*. Riječi s grafemom *č*, odabrane među 2000 najčešćih riječi prema *Hrvatskome čestotnome rječniku* (Moguš, Bratanić i Tadić 1999), ispitanici su točno pisali u vrlo visokom postotku (Tablica 1). Svi su ispitanici znali napisati riječi *čovjek*, *četiri* i *liječnik*, a oko 90% ispitanika ispravno je napisalo riječi: *čekati*, *čaša*, *točka*, *dječak*, *pričati*, *čast*, *turistički*, *čim*, *čist*, *zaključiti* i *rečenica*. Najlošiji rezultat ispitanici su imali u pisanju leksema *riječ* (64%). Razlog toga lošega rezultata moguće je potražiti u činjenici pripadnosti toga leksema sklonidbenom uzorku hrvatske i-sklonidbe. Na početnoj se razini

učenja ta sklonidba ne poučava sustavno pa je moguće da ispitanici nisu susretali taj leksem u jednakoj mjeri kao druge ispitivane riječi. Ipak, to ne može biti jedini razlog jer su ispitanici druge riječi koje pripadaju istome sklonidbenome uzorku (npr. *čast*, *noć*) napisali znatno bolje.

	TOČNO		TOČNO
1430 čovjek	100%	173 čaša	89%
1154 riječ	64%	164 točka	98%
1040 oči	80%	155 dječak	93%
483 čekati	96%	153 pričati	93%
366 značiti	76%	134 čast	91%
305 različit	73%	127 večer	76%
269 turistički	93%	121 jučer	84%
256 čist	89%	97 čim	96%
225 četiri	100%	76 zaključiti	87%
201 liječnik	100%	58 rečenica	87%

Tablica 1. Rezultati analize upitnika: riječi sa slivenikom č

Pokazalo se da ispitanici uglavnom znaju ispravno napisati lekseme s grafemom *ć*, kao što se vidi u tablici 2, gdje brojka uz imenicu označuje broj njezinih pojava u jednomilijunskome korpusu (Moguš, Bratanić, Tadić 1999.). Svi su ispitanici znali napisati riječi *moći* i *doći*, a riječ *plaćati* postigla je naložiji rezultat (40%). Pretpostavlja se da su ispitanici taj glagol povezivali s prezentskim oblikom *plaćem*, no tu pretpostavku sada nije moguće potvrditi.

	TOČNO		TOČNO
7177 htjeti (ću)	93%	124 proljeće	96%
4043 moći	100%	102 odgovarajući	71%
1559 već	69%	79 piće	87%
970 doći	100%	72 plaćati	40%
885 noć	91%	72 sljedeći	98%
365 pomoć	82%	71 svijeća	60%
210 treći	91%	71 voće	78%
182 stoljeće	80%	71 vruć	78%
172 tisuća	89%	68 moć	91%
130 osjećaj	69%	62 drveće	71%

Tablica 2. Rezultati analize upitnika: riječi sa slivenikom ć.

U poučavanju i u procjenjivanju poznavanja hrvatskoga jezika treba se uvijek voditi načelom čestotnosti (usp. Gazdić Alerić et al. 2010). Bez obzira što neke foneme ne razlikuju, govornici na razini B1 moraju znati zapisati vrlo česte riječi. Tako, primjerice, na razini B1 moraju u diktatu znati pisati

zemlja, a ne *semlja*, dok *sametak* umjesto *zametak* nije tako velika pogreška jer ta riječ ne ulazi u leksik predviđen za razinu B1.

Rezultati upitnika pokazuju da govornici na razini B1 uglavnom znaju točno napisati česte riječi bez obzira na to što u slušanju ili u govoru možda ne razlikuju pojedine foneme. Međutim, postavlja se pitanje koje bi točno riječi govornici trebali znati pisati na određenome stupnju poznavanja hrvatskoga jezika. Da bi se to s točnošću utvrdilo, potrebno je provesti ekstenzivno istraživanje koje bi rezultiralo detaljnim opisom svake pojedine razine poznavanja hrvatskoga jezika. Kao što je ranije spomenuto, za sada je takav posao napravljen samo na opisu razine B1. Taj priručnik ima važnu ulogu u postavljanju okvira za opis pravopisne i svih drugih kompetencija na razini B1. Također, ne smijemo zaboraviti ni *Hrvatski čestotni rječnik*. Brojna istraživanja govore o tome da je oko dvije do tri tisuće riječi potrebno za svakodnevnu komunikaciju (Jelaska et al. 2005: 197), a govornici na razini B1 ovladali su vokabularom potrebnim za svakodnevno sporazumijevanje na hrvatskome jeziku pa i to možemo smatrati jednim od kriterija.

U upitniku su, dakle, bile ponuđene i riječi čija je pojavnost u milijunskome korpusu manja od deset. Rezultati su naravno bili znatno niži nego u dijelu upitnika koji je sadržavao česte riječi. Za neke je riječi (iako su sve vrlo rijetke) očekivana veća točnost jer su ih govornici na razini B1 usvojili na leksičkoj razini. S najvećom su sigurnošću ispitanici točno napisali riječi: *četkica* (89%), *sličica* (89%), *momčad* (80%), *zločest* (80%) i *izleći se* (78%), a to su one riječi za koje se i očekivalo da će ih ispitanici znati napisati. Za leksem *izleći se* ispitanici najvjerojatnije nisu znali što znači, ali su prepoznali da je riječ o infinitivu glagola. Imajući to na umu, može se reći da donekle i začuđuje što ga stoga nisu napisali točno u višem postotku.

4.3. Analiza pisanja

Budući da u pisanju ispitanici pišu riječi kojima su ovladali, tj. koje dobro poznaju, možemo općenito reći kako u pisanju pojedinih riječi nema većih odstupanja ili poteškoća. Ipak, pokazalo se da se na razini B1 najčešće griješi u pisanju dijakritičkih znakova pa umjesto *š* pišu *s*, umjesto *ž* pišu *z* (npr. *skola*, *radosću*, *uzivaju*, *zena*), a *č* i *ć* ili zamjenjuju (npr. *budučnost*, *plaća*, *rijeć*, *spremačića*, *vićem*, *dućan*, *različit*, *naućili*) ili ne pišu dijakritike. Osim toga, pogreške su se javljale u pisanju međusamoglasničkoga *j* (npr. *matrialne*, *karijera*, *generacija*, *klient*). Nekoliko puta umjesto *k* bilo je napisano *c* (npr. *recicliramo*, *product*) prema engleskome. Pisanje refleksa jata također je nerijetko bilo pogrešno (npr. *ljepe*, *smješana*, *tjelo*, *mjenjaju*, *uspjješni*, *smijer*, *Bijelovar*, *svijetske*, *uvjek*). U pojedinim je riječima umjesto *nj* bilo napisano *n* (npr. *nih*, *knigovoda*, *poslije rodena*, *knige*), a umjesto *lj* je pisalo *l* (npr. *mišljenju*, *odgajateljicu*, *zadovolni*) i obr-

nuto (npr. *zahvaljnost*). Rastavljanje riječi bilo je vrlo točno, pa su u svim pregledanim radovima uočene tek dvije pogreške (*ni je, nezna*).

Početak rečenice, imena, prezimena i nadimci ljudi te imena naseljenih mjesta dosljedno su pisani velikim početnim slovom. Kao što je i diktat pokazao, odnosne pridjeve na *-ski, -ški, -čki* ispitanici vrlo često pišu velikim početnim slovom (npr. *Ivan Vučetić je znao dva strana jezika: Španjolski i Talijanski. Ne govorim baš odlično Hrvatski. Jedan dan ja ću čitati na Hrvatskom.*). U nekoliko slučajeva velikim su slovom napisane opće imenice (npr. *puno Alkohola, žena je prodala patente Njemačkom Gospodinu Zeppelinu, u Državama Južne Amerike, do Petka, ici kod Matičara*).

U analiziranoj građi pisanih radova točka na kraju izjavne rečenice bila je uvijek dobro napisana. S pisanjem zareza situacija je nešto složenija. Ispitanici su uglavnom pisali zarez kako bi odvojili dijelove koji se nižu ili nabrajaju, ispred suprotnih veznika te u rečenicama u kojima je zavisna surečenica s lijeve strane glavne surečenice. No, i u tim slučajevima pogreške su bile dosta česte. U svim analiziranim radovima pronađeno je svega nekoliko kratica (npr. *SAD, itd.*) i one su uglavnom bile ispravno napisane. U jednome je slučaju bilo napisano *i.t.d.* Ispitanici na razini B1 još ne poznaju sustavno pravila o gubljenju suglasnika (npr. *povijestni, svjestni*), što objašnjava odstupanja u pisanju riječi kod kojih dolazi do njega.

5. Zaključak

Istraživanje ovladanosti pravopisom govornika hrvatskoga jezika na razini B1 uglavnom je potvrdilo polazišne pretpostavke kako o usvajanju pravopisa općenito, tako i o usvojenosti pravopisa na razini B1. Na temelju rezultata istraživanja može se zaključiti da usvojenost pravopisa u neizvornih govornika ovisi o stupnju njihove fonološko-grafemske svjesnosti, o usvojenosti vokabulara, o poznavanju izvanjezičnih činjenica te o prijenosu iz materinskoga ili prije učenih jezika. Analiza diktata, rezultata upitnika i pisane produkcije ispitanika pokazala je da govornici na razini B1 mogu s vrlo visokim stupnjem ispravnosti zapisati veliku većinu riječi i rečenica koje čuju. Činjenica da pojedini grafem načelno odgovara jednomu fonemu omogućuje da se ispravno zapisuju riječi kojima ispitanici ne znaju značenje ili ih prvi put čuju. Pogreške u zapisivanju pojedinih riječi najčešće su uzrokovane nerazlikovanjem pojedinih fonema tijekom slušanja. Čak su i najzahtjevnije foneme *č* i *ć* ispitanici znali pravilno zapisati kad su se pojavili u najčešćim riječima hrvatskoga jezika koje su obuhvaćene rječnikom predviđenim za razinu B1. Granice među riječima uglavnom nisu pravopisni problem kada su u pitanju riječi kojima su govornici na razini B1 već ovladali. Kada je riječ o pisanju velikoga početnoga slova, ispitanici su načelno pokazali da znaju da se veliko početno slovo piše na početku rečenice, u imenima, prezimenima i

nadimcima ljudi, u posvojnim pridjevima koji završavaju nastavcima *-ov/-ev* i *-in*, u imenima naseljenih mjesta te u imenima novina, knjiga, filmova i blagdana (pod uvjetom da su osvijestili da je riječ o imenima). Uzrok za pogrešno pisanje nekih naziva zasigurno leži u nepoznavanju izvanjezičnih činjenica. I analiza upitnika koji su ispitanici ispunjavali potvrdila da govornici na razini B1 znaju točno napisati najčešće riječi hrvatskoga jezika predviđene rječnikom za razinu B1 čak i kada one sadrže grafeme *č* i *ć* koje je ponekad teže razlikovati. Kada samostalno pišu, ispitanici ne odstupaju tako često od pravopisne norme jer uglavnom mogu izbjeći riječi za koje nisu sigurni kako se pišu.

Pisanje je jezična djelatnost koju je, za razliku od govorenja, i u materinskome jeziku nužno učiti. Dobro i sustavno poučavanje preduvjet je za uspješno ovladavanje pravopisnom kompetencijom. Svjesni da je učenje pravopisa nezamjenjiv sadržaj u učenju prvoga i inih jezika i da je važnost pismenosti za svakoga pojedinca i za društvo u cjelini neupitna, ovo je istraživanje triangulacijom različitih korpusa, uz definiranje pravopisne kompetencije za razinu B1 u hrvatskome kao inome jeziku, nastojalo odrediti i neke smjernice za poučavanje, tj. pokazalo je kojim je segmentima hrvatskoga pravopisa neizvornim govornicima najteže ovladati.

6. Literatura

- Anić, V. i Silić, J. (2001) *Pravopis hrvatskoga jezika*, Zagreb: Novi liber.
- Babić, S., Ham, S. i Moguš, M. (2005) *Hrvatski školski pravopis*, Zagreb: Školska knjiga.
- Babić, S., Finka, B. i Moguš, M. (1997) *Hrvatski pravopis*, Zagreb: Školska knjiga.
- Badurina, L., Marković, I., Mićanović, K. (2008) *Hrvatski pravopis*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Barešić, J. (2008) *Dobro došli 1. Udžbenik i rječnik za učenje hrvatskoga jezika za strance*, Zagreb: Školska knjiga.
- Beacco, J.-C. et al. (2011) *Niveau B1 pour le français*, Strasbourg: Division des Politiques linguistiques.
- Cvikić, L. (2009) Hrvatski — mali, zavičajni jezik, u: *Lice i naličje jezične globalizacije*, uredila B. Kryžan-Stanojević, Zagreb: Srednja Europa, str. 95–102.
- Čilaš-Mikulić, M., Gulešić Machata, M., Pasini, D. i Udier, S. L. (2006) *Hrvatski za početnike 1, Udžbenik i rječnik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čilaš-Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2008) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za više početnike*, Zagreb: FF press.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2011) *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskog jezika za niži srednji stupanj*, Zagreb: FF press.

- Gazdić-Alerić, T., Alerić, M. i Bekavac, B. (2010) Utjecaj čestotnosti fonema/grafema č, ć, dž, đ na ovladavanje hrvatskom pravopisnom normom, *Odgojne znanosti*, 12/1: 215–227.
- Grgić A., Gulešić Machata, M. i Nazalević Čučević, I. (ur.) (2013) *Hrvatski B1: Opisni okvir referentne razine B1*, Zagreb: FF press.
- Hudeček, L. i Mihaljević, M. (2009) *Jezik medija*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Jelaska, Z. et al. (2005) *Hrvatski kao drugi i strani jezik*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Kosovac, V. i Lukić, V. (2008) *Učimo hrvatski 1. Udžbenik i vježbenica s gramatikom*, Zagreb: Školska knjiga.
- Moguš, M., Bratanić, M., Tadić, M. (1999) *Hrvatski čestotni rječnik*, Zagreb: Školska knjiga.
- Opačić, N. (2006) *Hrvatski u zagradama*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Udier, S. L. (2013) Pravopis u nastavi hrvatskoga kao inoga jezika, u: *Javni jezik kao poligon eksperimenata*, ur. B. Kryžan-Stanojević, Zagreb: Srednja Europa, str. 53–66.
- Zajednički europski referentni okvir za jezike: učenje, poučavanje, vrednovanje* (2005) Zagreb: Školska knjiga.
- Zorman, A. (2011) Problems in reading acquisition in a second or a foreign language, *Metodički obzori* 11, vol. 6/1: 119–134.

Prilog 1: Tekst diktata kojim se ispitala ovladanost pravopisom.

Marko je ovih dana pročitao knjigu poznatoga hrvatskog dječjeg pisca Ivana Kušana. Riječ je o romanu “Koko i duhovi” koji je prvi put objavljen 1958. To je priča o dječaku Ratku Miliću čiji je nadimak Koko. Dječak Koko došao se iz malog mjesta Zelenoga Vrha u Zagreb. Koko, njegovi prijatelji, sestra Marica i njihovi roditelji upuštaju se u opasnu pustolovinu na zagrebačkim ulicama. Tu je i Car, Kokov i Maričin pas. Film će donijeti niz kvartovskih misterija vezanih uz nesreću zagrebačkog škrca i lihvara Vinčeka koji nije imao dijete, ali i niz testova i kušnji koje će Koku, njegovim prijateljima i filmskoj publici otkriti važnu pouku o prijateljstvu.

Marko je knjigu dobio za Božić. Uz to, dobio je i film na DVD-u. Sada će pronaći vremena i za knjigu i za film jer će biti kod kuće na praznicima do 7. siječnja. Zimski praznici u Hrvatskoj obično traju od Badnjaka do Sveta tri kralja.

Mama je u Jutarnjem listu čitala intervju s mladom redateljskom zvezdom Danielom Kušanom. Hoće li “Koko” postati filmski klasik? Redatelj je skromno najavio kako će vrijeme tek pokazati može li “Koko” postati klasik dječjeg filma kao što je primjerice “Vlak u snijegu”, “Vuk Samotnjak” i slično. Redatelj se smiješi reakcijama svoje publike. Djeca mogu biti zahtjevna publika jer su iskrena i vrlo će jasno dati do znanja ako im se nešto

ne sviđa. S druge strane, ako im je film dobar, oni će uživati u njemu bezrezervno i to može biti najveća i najdragocjenija nagrada. Marko je već čvrsto zaključio da je “Koko” dječji klasik. Marko je ove godine oduševljen božićnim poklonima. Nije tako uživao u knjizi još od posljednjega nastavka Harryja Pottera koji je k nama došao iz SAD-a. U posljednjim nastavcima holivudskoga hita Harry je već tinejdžer pa ti filmovi ciljaju na sasvim drugu skupinu gledatelja od “Koka”. Koko je, prije svega, film za djecu, a autor filma rekao je da se neće ljutiti ako ga pogledaju i oni malo stariji.

Prilog 2: Upitnik o poznavanju pisanja leksema s grafemima č i ć i o stavovima o učenju pravopisa.

Odakle ste? _____

Koji Vam je materinski jezik? _____

Koje još jezike govorite? _____

Mislite li da je važno učiti/naučiti pravopis (ortografiju) hrvatskoga jezika? DA NE

Mislite li da dobro poznajete pravopis hrvatskoga jezika? DA NE

Učite li na nastavi dovoljno o pravopisu? DA NE

Koristite li se pravopisom kada pišete? DA NE

U sljedećim riječima označite Č ili Ć.

cu	čovjek	riječ	oci	lijecnik
moci	vec	doci	pomoc	zacin
caša	cetkica	tisuca	momcad	vecer
svecenstvo	pice	ispracaj	ogranicavati	jucer
cekati	pricati	cast	proljece	obicje
necak	cudoredan	noc	cetica	cetiri
osjecaj	placati	znaciti	kovrcica	moc
turisticki	zakljuciti	treći	stoljece	cim
drvece	svijeca	izleci se	slicica	uskracivati
razlicit	cist	voce	sljedeci	skoncati
djecak	sušicav	tocka	žucljiv	recenica
žmirecke	odgovarajući	stlacivanje	vruc	zlocest

CLB1 orthographic competence

There are few topics in the Croatian language that were discussed as frequently and had as many articles written about it like as Croatian orthography. On the other hand, when it comes to orthography in CL2, this subject happens to be largely unexplored. Orthographic competence comprises knowledge and skills of how to perceive and produce symbols that form written texts in a specific language. That competence is considered an integral part of language competence. Language competence is inevitable in achieving communication competence, and this is a primary goal of L2 instruction. In its description of orthographic competence, CEFRL states that a speaker at the B1 level is able to produce a clear text that is expected to be completely understandable to a Croatian native speaker, and whose orthography, punctuation, and text structure is sufficiently accurate so that the text is easy to follow (CEFRL 2005: 121). Such general definitions have to be elaborated upon, and discussed in order to get a sharper picture of orthographic competence of CLB1 speakers. Based on research conducted on the corpus of different students' assignments (dictations, guided written production) and questionnaires, it appeared that CLB1 speakers are capable of correctly writing almost all Croatian words and sentences they hear and that acquisition of orthography directly depends on the vocabulary acquisition. This presentation also shows other results of research on orthography. Especially emphasized is the acquisition of graphemes č and ć.

Key words: ortographic competence, level B1, Croatian as foreign and second language

Ključne riječi: pravopisna kompetencija, razina B1, hrvatski kao ini jezik